

Kadar smo na terenu in hočemo od GPS zvedeti, kje smo, moramo koordinate na zaslonu sami prenesti na ustrezen zemljevid, kar seveda ni enostavno. Mnogo bolj elegantna je uporaba skupaj z osebnim računalnikom. Z ustrežno programsko opremo lahko na zaslonu spremljamo zemljevid, na katerem nam priključeni GPS označi trenutno lokacijo in seveda riše, kje se gibljemo. Za nošnjo po hribih taka kombinacija seveda ne pride v poštev, v avtu pa to deluje izvrstno. Uspešno sem ga priključil na Microsoftov Auto Router Express, ki z razmeroma grobim zemljevidom pokriva celotno Evropo. Ni mi pa še uspelo povezati GPS z Atlasom Slovenije, saj me z vsemi razpoložljivimi pripomočki in navodili »ne uboga«. Nisem pa se še potrudil in vprašal pri dobaviteljih programske opreme Atlasa.

Žal je uporaba kombinacije GPS-osebni računalnik tudi v avtu precej nerodna, saj moraš razpeljati cel kup kablov, pa še vse skupaj nimaš kam postaviti, razen če

nisi v avtodomu. Smiselna bi bila seveda uporaba tovarniško prirejenega in vgrajenega sistema, ki pa je danes še veliko predaleč nad finančnimi zmožnostmi povprečnega potepuha.

Ostali zasloni mojega GPS sprejemnika omogočajo nekaj prav zanimivih načinov uporabe. Lahko si ga sprogramiramo, da nas vodi od točke do točke, lahko nam kaže »sliko« klasičnega kompasa, lahko nas usmerja na nekakšno »virtualno« cesto, ki nas pripelje naravnost do cilja, pokaže nam, koliko časa bomo še potovali do cilja in tako naprej.

Žal moj GPS ostaja samo igračka. Morda mi bo kdaj prav prišel pri kakih avtomobilskih popotovanjih po tujini, po gorah pa ga ne nosim več. Počakati bo treba vsaj na model, ki bo imel vgrajen kompas (menda jih že ponujajo, le cena bo morala pasti), pa tudi bolj občutljivi bi lahko bili pri počasni hoji. Tiste napake, ki jo povzročajo Američani, pa se itak ne bomo nikoli znebili.

STOLETNICA ROJSTVA ZORKA JELINČIČA

## MOŽ, KI JE BIL GORNIK IN ŠE KAJ VEČ

### ŽARKO ROVŠČEK

Letošnje okroglo leto 2000 bo zaznamovala tudi stoletnica rojstva **Zorka Jelinčiča**. Kdor ga ni utegnil spoznati drugače, ga je lahko tudi ob prebiranju številnih objavljenih zapisov **Klementa Juga**. Ta ga je ob prvem srečanju na filozofskem seminarju ljubljanske univerze svojemu sošolcu **Vladimirju Bartolu** slikovito predstavil: »Ga ne poznaš? To je Zorko Jelinčič, Goričan, eden od mojih najboljših soplezalcev. Fejst fant in odličen tovariš. Ne govori veliko, toda nanj se lahko zaneseš kot na skalo.«

### ORGANIZATOR VEČ DRUŠTEV

Rodil se je v Logu pod Mangartom 5. marca 1900 očetu Ferdinandu in materi **Josipini Trebše**, umrl pa 13. julija 1965 v Trstu. Najprej je obiskoval osnovno šolo v Logu pod Mangartom, kjer je bil njegov oče učitelj, nato pa na Ilovici pri Podmelcu. Leta 1918 je maturiral na realki v Idriji in se vpisal na filozofsko fakulteto univerze v Ljubljani. Po opravljenih šestih semestrih se je za eno leto vpisal na univerzo v Padovi, od koder se je v študijskem letu 1923/24 vrnil in vpisal v Ljubljani še deveti in deseti semester filozofske fakultete. Življenjska usoda ga je pahnila v središče narodnostnega boja v najtežjih časih primorske zgodovine. Zaradi nenadne očetove smrti je moral prevzeti nase breme vzdrževanja preostale družine in tako prekiniti že skoraj dokončani študij. Nastopil je službo pri Zvezi prosvetnih društev (ZPD) v Gorici in kmalu postal njen tajnik. Hkrati je postal tajnik dijaškega društva Adrija v Gorici.

Po odpravi slovenskih šol (po letu 1923) je tedanja italijanska oblast na Primorskem stopnjevala raznarodovalne ukrepe. Z ukinitvijo slovenskega tiska, društev in

gospodarskih družb je slovenska skupnost kot legalna politična sila prenehala obstajati.

Vodstvo ZPD in Adrije je ob vse hujšem preganjanju oblasti prešlo v ilegalo. Organizirali so ilegalne kulturno-prosvetne tečaje, naskrivaj nadaljevali z zborovskim petjem in širjenjem slovenskih knjig, predvsem izdaj Goriške matice in iz Jugoslavije pretihotapljene li-



Zorko Jelinčič (1900-1965)

terature. Nekdaj svobodno planinsko dejavnost so namo-  
domestili izleti mladine v odmaknjene gorske kraje in  
na vršace, kjer so si dajali duša s prepevanjem prepo-  
vedanih slovenskih pesmi in recitacijami.

Sredi tega mladostnega, narodno-obrambnega vrveža  
je kot organizator deloval Zorko Jelinčič. Tolminski študentje na ljubljanski univerzi so na Jelinčičevo pobudo  
ustanovili ilegalni planinski klub Krpelj (1924. leta na  
Poreznu). Pridružili so se jim tudi drugi. Člani Krplja so  
gojili osnovno planinsko dejavnost, ki je pomenila na-  
daljevanje dela nekdanje Soške podružnice SPD v  
illegalnih razmerah, hkrati pa tudi udejanjenje idej njihovega  
vzornika dr. Klementa Juga. Raziskovali so tol-  
minski podzemski svet in z objavo rezultatov v kole-  
darju Goriške Mohorjeve družbe postavili temelje  
jamarstva v severnoprimerški regiji. Njihove izsledke  
navaja celo znana Bertarellijeva knjiga »Duemilla grotte«  
(Touring club Milano, 1926).

Vrhunec odpora pomeni ustanovitev ilegalne organiza-  
cije TIGR (leta 1927). Tudi tu je bil Zorko Jelinčič med  
prvimi. Ob tako široko razpredenem ilegalnem delu se  
je vse bolj izpostavljal in postajal trn v peti italijanskih  
zavojevalcev. Huda poškodba hrbtenice na strmern  
snežišču pod Škrbino Zadnje Špranje ga je leta 1928  
za dalj časa prikovala na posteljo, s tem pa je bil tudi  
pod lažjo kontrolo karabinerjev. Po aretaciji leta 1930  
je bil naslednje leto obsojen na 20 let ječe. Amnestija  
mu je tegobe najbolj zloglasnih italijanskih kaznilnic  
(Civitavecchia, S. Gimignano in Siena) skrajšala na dev-  
et let.

Kmalu po njegovem prihodu domov se je začela 2. sve-  
tovna vojna. Ponovno so ga aretirali in poslali v interna-  
cijo na jug Italije, v Isernio. Ob zlomu Italije se je prebil

v partizane. Po vojni se je naselil v Trstu in delal pri kul-  
turnem oddelku PNOO, kasneje pa pri Prosvetni zvezi.

Dne 5. maja 1946 je na Jelinčičevo pobudo v Trstu spet  
zaživelo Slovensko planinsko društvo, ki mu je predse-  
doval od ustanovitve do svoje smrti (1965). Bil je tudi  
pobudnik ustanovitve Zveze primorskih planinskih  
društev v času cone A in B, ko Primorska še ni bila  
priključena matični domovini. Povezava z naprednimi  
italijanskimi planinskimi organizacijami (oblikovali so  
italijanski in slovenski odsek) je dajala zvezi širši  
značaj. Povojna leta je namenil bogati publicistični  
dejavnosti. Iz tega časa so v njegovi zapuščini dela s  
področja domoznanstva, kulture, etnografije in topono-  
mastike. Iskal in zapisoval je že skoraj pozabljena do-  
mača imena. Kljub načetemu zdravju se je še vedno  
posvečal tudi jamarstvu in alpinizmu.

### GORE KOT RDEČA NIT IN NAVDIH

Zorka Jelinčiča so oblikovale težke razmere, ko se je  
Primorska znašla dobesedno »pod svinčenim nebom«  
fašizma. Prijateljstvo z gorniškim in stanovskim  
tovarišem dr. Klementom Jugom je pustilo njegovemu  
življenju neizbrisen pečat. Njuna medsebojna poveza-  
nost in vpliv sta zaznavna in še vedno predmet števil-  
nih analiz. Kdorkoli se bo ukvarjal z biografijo enega od  
obeh mož, bo moral drugega vsaj omeniti, če že ne po-  
drobneje razčleniti njun osebni odnos.

Gore so tudi pri Jelinčiču kovale trden in neupogljiv  
značaj. Kot rdeča nit vežejo razburljive etape njegove  
biografije; od prvih otroških pohodov z očetom na vrh  
Javornika preko ilegalnega Krplja in usodnega padca v  
Zahodnih Julijcih ter povojnega dela v SPD Trst vse do  
smrti. Že bežen pregled njegovega življenjepisa nam  
pove, da se je ukvarjal s številnimi pomembnimi nalo-  
gami, med katerimi jih je bilo kar nekaj usodno poveza-  
nih z narodnim obstojem na primorskem koščku slo-  
venske zemlje. Zvestoba goram je bila kot vezno tkivo  
njegovega intelekta in navdih za druge življenjske pod-  
vige. Ko so mu jesen življenja grenila številna razočar-  
anja, mu je bil šepet gorske tišine kot obliž na zadane  
rane.

Primorski planinci so se spominu Zorka Jelinčiča od-  
dolžili s poimenovanjem planinskega doma na Črni pr-  
sti (sklep Meddruštvenega odbora primorskih PD 10.  
oktobra 1965. leta). Ob stoletnem jubileju njegovega  
rojstva bo organizirano posvetovanje, na katerem bodo  
različni avtorji združili vse, kar je danes znanega o  
njegovem življenju in delu. Prispevki bodo kasneje nati-  
snjeni v tako imenovanem »Jelinčičevem zborniku«. V  
teku so tudi priprave za postavitev spominskega obe-  
ležja.

### PUBLICISTIČNO DELO

Publicistično delo Zorka Jelinčiča sega vsaj v leto  
1924. Leta 1926 je v spominski knjigi o dr. Klementu  
Jugu (izd. Dijaško društvo Adrija-Gorica, 1926), ki je  
nastala na njegovo pobudo in je imel pri njej levji delež,  
napisal dve razpravi: *Dr. Klement Jug (1898–1924) in  
Jug – planinec*. Sodeloval je pri časopisu Edinost (Poli-

## Gorska ljubezen

### FRANC ROP

*Ko Bog je ustvarjal lepote sveta,  
med njimi nam dal je planine,  
kdor se zaljubi le v del teh gora  
ljubezen do njih ga nikdar ne mine.*

*Četudi brez duše ste in srca,  
skrivnostno me vabite k sebi,  
le pridi k nam, dragi ljubitelj gora,  
saj smo tudi me srečnejše ob Tebi.*

*Skrita mi sila miru več ne da,  
ljubezen do vas se je vnela,  
čeravno prestal bi dosti gorja,  
mi misel na vas bo zmeraj vesela.*

*Vedno nazaj si v planine želim,  
srce potrto pri vas se spočije,  
po raju tem gorskem močno hrepenim,  
saj duša se tukaj lepote naučije.*

tično društvo v Trstu), Našem glasu (glasilo Udruženja slovenskih srednješolcev v Italiji), Planinskem vestniku, Borbi, Biblioteki za pouk in zabavo, Dnevem vestniku, Domovini, Primorskem dnevniku, Jadranskem koledarju, Razgledih in Naših jamah. Po vojni (1956) je izšla v Planinski založbi nova knjižica o Klementu Jugu (**Zorko Jelinčič, dr. V. Kajzelj, dr. V. Bartol: Dr. Klement Jug, veliki slovenski alpinist**), ki je kljub nekaterim kritikam še danes temeljno delo za vse preučevalce Jugove biografije.

Po njegovi pobudi in zasnovi je bil natisnjen *Etnografski zemljevid Tržaškega ozemlja* z ledinskimi imeni (Ljubljana-Trst 1978) z imenskimi delom več avtorjev (**Petaros, Levak, Budal**). Podroben bibliografski pregled bo objavljen v omenjenem »Jelinčičevem zborniku«.

### ZORKO JELINČIČ NA STRANEH PLANINSKEGA VESTNIKA

Gorski svet je Zorku Jelinčiču predstavljal pomembno torišče za preizkušanje samega sebe, za kaljenje pred težkimi življenjskimi preizkušnjami. Trdno zdravje, ki si ga je okrepil v gorah, mu je pomagalo, da je preživel temo italijanskih ječ, čeprav ne brez posledic.

Prvič se je oglasil v našem glasilu daljnega leta 1924. Pretresen ob tragični smrti soplezalca in stanovskega tovariša dr. Klementa Juga je pod psevdonimom **J. Z. Podmelec** napisal globoko občuten članek *Neiztrohjeno srce*. Nesreče prijatelja in somišljenika ni prebolel do konca svojega življenja.

Dve leti kasneje je objavil prispevek z značilnim naslovom *Iz pozabljenih planin* (Spisal Zorko J.). V njem je rojake na drugi strani rapalske meje opozoril na lepote tolimskih gor in na dejstvo, da planinstvo na Primorskem kljub zatiranju še ni ugasnilo. Kritično se je dotaknil tudi žalostnih ostalin prve svetovne vojne v pogorju Krna. V ta sklop gre šteti še druga dva članka (*Na Krn pozimi* in *Za Božič na Kanin*), ki ju je priobčil pod psevdonimom **P. K. Krpelj**. V obeh opisuje zimske gorske podvige krpljevcev.

Njegove povojne objave bi lahko razdelili na več tematskih sklopov. Najprej je seveda izkoristil priložnost, da je slovenski javnosti lahko svobodno (brez psevdonimov) spregovoril o delu ilegalnega planinskega kluba Krpelj. Kot soavtor knjižice *Dr. Klement Jug – veliki slovenski alpinist* se je po njenem izidu dvakrat odzval polemiki. Tipično domoznanska sta prispevka o Krasu in obmorskem robu Tržaškega krasa (slednji je izšel že po avtorjevi smrti leta 1967). V svojem »*Konju iz Zagačnika ...*« se je poklonil tragično preminulemu tihotapcu in prenašalcu slovenskega tiska iz predvojne Jugoslavije na Primorsko. Zadnji prispevek v Planinskem vestniku, *Po Baški grapi in Pečeh (Očetu v spomin)*, je poleg pretresljive upodobitve očetovega lika tudi slavospev domačim goram in avtorjevo nepreklicno slovo od sveta vertikal. S tem se je tudi simbolično poslovil od življenja, saj so bile gore zanj življenje in obratno. Naslednje leto je umrl.

Zorko Jelinčič je bil pisec z značilnim temperamentom in med drugim tudi vnet dopisnik Planinskega vestnika.

Kakršnegakoli pisanja se je lotil, je bilo vselej prežeto s silno ljubeznijo do ožje in širše domovine. Kot da bi si na ta način dajal duška za tisto v mladosti zatirano slovenstvo, za katerega je bil vedno pripravljen žrtvovati prav vse.

Njegovo ime se je pogosto pojavljalo na straneh našega glasila tudi v člankih različnih avtorjev. Zato je prav, da sklenemo ta zapis s pregledom vseh njegovih in tistih člankov, v katerih ga drugi avtorji omenjajo ali citirajo. Kdor se bo podrobneje ukvarjal z Jelinčičevim prispevkom slovenski planinski organizaciji, bo tako imel lažje delo.

### ČLANKI ZORKA JELINČIČA V PV

Neiztrohjeno srce – Spominu dr. Klementa Juga – prijatelj (J. Z. Podmelec) – PV 1924, str. 239–246

Iz pozabljenih planin (Spisal Zorko J.) – PV 1926, str. 12–18

Na Krn pozimi (P. K. Krpelj) – PV 1926, str. 224–230

Za Božič na Kanin (2593 m) – (P. K. Krpelj) – PV 1927, str. 34–39

Ob petdeseti obletnici ustanovitve SPD v Trstu – PV 1954, str. 477–483

Jamarji z Boršta – PV 1954, str. 509–510

Sprehodi po obmorskem robu Tržaškega Krasa – PV 1954, str. 484–494 (skrajšana različica izšla tudi v Planinskem berilu MK Ljubljana 1969, str. 174–184)

Planinski klub Krpelj – PV 1956, str. 570–576

O sodbi Janka Blažaja v »Knjižici o Jugu na rob« – PV 1959, str. 52–56

Konj iz Zagačnika in drugi gorjani – PV 1959, str. 400–403

Malo pojasnila – PV 1962, str. 510–511

Po Baški grapi in Pečeh – PV 1964, str. 289–295

Pusti in razrvani Kras – PV 1971, str. 310–314, 365–369

### DRUGI AVTORJI O ZORKU JELINČIČU

Trije krti v snegu (napisal K. Jug) – PV 1922, str. 23–28, 53–55

Na Jalovec – Zgodbe planinskega trmoglavca (Napisal K. Jug) – PV 1923, str. 14–28

Čez hrib in dol (Klement Jug) – PV 1923, str. 89–91

Plezalni zapisniki † dr. Klementa Juga – PV 1926, str. 5–8

Dr. Klement Jug (Dr. J. T.) /Obzor in društvene novice/ – PV 1926, str. 211–212

Berti Rejec: Nesreča Zorka Jelinčiča v Škrbini Zadnje Špranje – PV 1956, str. 632–634

Janko Blažej: Knjižici o Jugu na rob – PV 1957, str. 241–245

Janko Blažej: K polemiki o Jugu – PV 1959, str. 404–407

Dr. Vladimir Škerlak: Zgodovina Alpinističnega kluba Skala – PV 1961 (v več nadaljevanjih), glej str. 384

Dr. Vladimir Bartol: Zorko Jelinčič – in memoriam – PV 1965, str. 481–483

Ludvik Zorzut: Gore so odkrile (Spomenik Zorku Jelinčiču) – PV 1965, str. 536

Posvet primorskih planincev Podbrdom – Društvene novice – PV 1965, str. 571–572

Branko Marušič: Prispevek k planinski biografiji Zorka Jelinciča – PV 1966, str. 409–412

Branko Marušič: Dr. Klement Jug in primorski antifašizem – PV 1971, str. 305–310

Dr. Slavko Tuta: Črno-belo v planinah – PV 1971, str. 315–318

Udeleženci posveta primorskega MDO planinskih društev pred kočo pri izviru Hubija 27. 10. 1963 (fotografija brez imena avtorja) – PV 1971, str. 346

Dr. Dušan Kermavner: Od političnega mita nazaj k stvarnosti okrog Klementa Juga – PV 1972, str. 60–66

Slavko Tuta: Ob 10-letnici smrti Zorka Jelinciča – PV 1975, str. 679

Žarko Rovšček: Primorski idealist – spominska plošča Zorku Jelinciču – PV 1987, str. 109

Alpinizem kot spodbuda za pisanje – Dušan Jelincič

pripoveduje o sebi in svojem očetu Zorku Jelinciču (povzeto iz Dela: uvodne opombe Marjan Raztresen) – PV 1996, str. 314–315

Dušan Jelincič: Gorski boji zoper strah pred svobodo – govor ob 100-letnici Soške podružnice SPD – PV 1997, str. 118–119

Žarko Rovšček: Planinski portret Evgena Božiča – PV 1997, str. 323–325

Žarko Rovšček: Dr. Klement Jug 1898–1924 – Gradivo pogovora ob stoletnici rojstva (Solkan, 4. 12. 1998) – PV 1999, str. 503–504

Žarko Rovšček: Kdo je Klementa Juga prvi peljal v gore? – PV 1999, str. 204

Dr. Tone Strojini: Kdo je koga prvi peljal v gore – PV 1999, str. 304

Vprašanje se je razvilo v polemiko (Žarko Rovšček, dr. Dušan Jelincič) – PV 1999, str. 422–427

NEKAJ UTRINKOV Z DELOVNE AKCIJE MARKACISTOV KOMISIJE ZA POTA PRI PZS

## ZADNJE OKNO V PRISANKU

### RUDI LANZ

Sedem zjutraj je. Vsi razen Jožeta smo že zbrani na travniku pod Erjavčevo kočo. Ko bo pridrvel po vršiških ovinkih, bomo zopet slišali iste izgovore in opravičila: kako gost promet je v Ljubljani in kakšne kolone da so, da se še prehitevati ne da, in seveda še na črpalko sem moral zaviti... Kot da v Celju, Kranju in Medvodah tega sploh ni – v prestolnici je čisto vse drugače. Ne zameri mu. Profesor pač ve, kako je to in seveda ima tudi vedno prav.

In zgodi se ravno tako, kot je bilo v naših mislih. Kako se že dobro poznamo!

Opravimo še zadnji pregled vsega materiala in opreme za transport s helikopterjem. Rudi je pri tem zelo natančen in dosleden. Prevoz tovora mora biti brezhiben, ponavlja venomer. In vedno ima prav! Zato mu zaupamo.

Topli sončni žarki iznad Špika nas še dodatno ogrejejo pred hladnim vetrom, ki se verjetno tu na vršiškem prelazu nikoli ne umiri.

### JAMSKI MARKACISTI

Visoko nad mogočnim grebenom Prisanka pa imajo oblaki svoj divji ples. Oh, ne, saj to ni mogoče! V štiri najstih dneh sem bil tu že trikrat in vedno je bila ista pesem. Pripravljen tovor je vedno ostal tu – kot zakleto. Morda se bo veter umiril, si dajem upanja. Ura je šele osem zjutraj. Helikopter prileti šele ob deveti uri. Kaj če ga ne bo, me zopet gloda črv. Morda sploh ne bo mogel poleteti, me vrta naprej. Naši odgovori so vedno samo bodrilni: saj se veter že umirja. Fantje letijo še v slabših razmerah. Zagotovo priletijo! S kančkom strahu pa se že vidimo otovorjeni s tovorom, kako sopihamo v Zgornjo Mlinarico.

Naenkrat vsi utihnemo. Ali slišimo prav? Da! Znan, prijeten ropot helikopterja slišimo. Tam nekje nižje nad Pišnico se sliši. Naenkrat smo rešeni velikega breme-



Markacisti v akciji: pot je treba tako zavarovati, da bo zares varna.